קדושת לוי — נצבים

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלהיכם (דברים כט, ט). ובו יבואר הגמרא (ר"ה לד:) אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם אמרו לפני זכרונות כדי שתעלה זכרוניכם לפני לטובה. כי הכלל, הוא הבורא ברוך הוא דרכו להיטיב ובפרט לישראל וזה רצונו כשמשפיע טובות וברכות לישראל עמו וחס ושלום כשישראל אינם ראוים להשפיע עליהם טובות אין זה רצון הבורא ברוך הוא אדרבא רצון הבורא ותענוגו כשמשפיע טובות על ישראל והם ראוים להשפיע עליהם כל הטובות והברכות וחס ושלום להיפך אין זה רצון הבורא. והכלל הוא, דבר אשר הרצון רוצה בזה הבחינה הזאת נקרא פנים ואשר אין הרצון רוצה בזה נקרא אחור. וזהו הרמז בגמרא אמרו לפני מלכיות שמה שתמליכו אותי יהיה בבחינת פנים. וזהו אמרו לפני זכרונות, והזכירה תהיה לפני בבחינות פנים ולא בבחינת אחור ועל ידי זה כדי שתעלה זכרוניכם לפני לטובה, כי בזה שאני משפיע טובות רצוני בזה להשפיע עליכם טובות כדי שתהיו בבחינת פנים. וזהו כדי שתעלה זכרוניכם לפני, בחינות פנים לטובה שרצוני בזה על הטוב להשפיע. וזהו הרמז בפסוק אתם נצבים היום כולכם לפני ה', אתם היום לפני ה' בבחינות פנים. וזהו אלהיכם, כי המדה המשפיע טובות לישראל המדה הזאת נקרא אלהיכם, כלומר בזה שאתם נצבים היום לפני ה' בבחינת פנים על ידי זה יושפע עליכם כל הטובות הנרמז במלת אלהיכם כנ"ל, כי מלת פנים הוא מלשון פונה ובה טובות השם יתברך שרוצה לפנות לעמו ישראל לטובה אבל בהרעה אין רוצה השם יתברך נקרא אחור שאין השם יתברך פונה לזה:

והותירך ה' אלהיך בכל מעשי ידיך בפרי בטנך ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך לטובה כי ישוב ה' לשוש עליך לטוב כאשר שש על אבותיך (דברים ל, ט). לבאר הלשון והותירך, נראה דאיתא (אבות ג, יט) הכל צפוי והרשות נתונה ובטוב העולם נידון, דקשה כיון דתיבת נידון קאי על עולם ועולם מכונה בלשון נקיבה ונידון הוא לשון זכר והוי ליה למימר נדונה. אמנם נבאר הלשון, כי תפלתינו בראש השנה ובימים נוראים שהשם יתברך ישפיע עלינו רב טובות וברכות. והנה בזוהר הקדוש מקפיד מאוד על דבר זה כידוע מאמר הזוהר בריש שתא אינון צווחין כו'. אמנם נראה בבקשות בני אדם יש שני בחינות. יש בחינה שמבקש מהבורא ברוך הוא שיתן לו כי הבורא ברוך הוא שש וגיל בהשפעתו לאנשי סגולתו ולבניו החביבים כאשר האב אוהב את בנו כשמשפיע ונותן לבנו יש לו חדוה וגילה מזה כן הבורא יתברך, ולהיפוך חס ושלום כשאינו יכול להשפיע מחמת העדרת המקבלים כביכול השם יתברך לא ניחא ליה בזה כמאמר חכמינו ז"ל (פסחים קיב.) יותר מה שהעגל רוצה לינוק פרה כו'. ובהיות הדבר כן אז בראש השנה ששופטים את ישראל לפניו המשפט הוא לאלהים כביכול כי השם יתברך מקבל תענוג מזה בהשפעתו לישראל וכאשר ישראל ראוים ויכולים לקבל יש לו להבורא יתברך חדוה. וזהו שכתב בזוהר ראיתי את ה' צבאות יושב על כסא כבוד וכל צבא השמים עומדים עליו עליו דייקא עיין שם, כי המשפט נוגע כביכול בעצמו, כי מגיע להשם יתברך תענוג בהשפעתו לנו ומשום הכי המשפט נוגע כביכול להשם יתברך עצמו:

ובזה יבואר מה שכתוב בספר רזיא"ל, כי השם יתברך נקרא מלך עלוב כביכול לשון בושה. ויבואר על דרך משל, אם חכם גדול בא לשאול עצה אם יעשה דבר זה או לא ויעצו אותו שלא יעשה והחכם לא חש לעצתם ועשה הדבר וכשעשה הדבר חס ושלום לא עלה כהוגן ונגמר הדבר חס ושלום כעצת היועצים אז חס ושלום החכם ההוא מתבייש. כן השם יתברך כשעלה ברצונו לברוא האדם אמר נעשה אדם שנמלך במלאכי מעלה אם לברוא האדם והמלאכים אמרו מה אנוש כו'. והשם יתברך ברחמיו לא חש לעצתם וברא את האדם. ועתה כשחס ושלום הם עושין נגד רצונו ומוטב היה להם שלא היו נבראים אז כביכול השם יתברך נקרא עלוב. וזהו גם כן מה שאמר הכתוב (תהלים פא, ה) כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב, עיין בר"ה ד"ח וי"ל הל"ל, כי משפט לאלהי יעקב הוא חק לישראל. ובזה יבואר הפסוק כך, כי חק לישראל הוא, כלומר לישראל עם קדוש בוודאי יהיה להם חוק והוא לשון מזוני פרנסה כמאמר חכמינו ז"ל (ביצה טז.) ממאי דהאי חק לישנא דמזוני הוא עיין שם. והאיך מוכח שבודאי לישראל יהיה פרנסה. על זה מתרץ הכתוב משפט לאלהי יעקב, כלומר מה שרוצים לשפוט את ישראל אם ליתן להם פרנסה המשפט אינו לישראל, רק המשפט הוא לאלהי יעקב כביכול המשפט לאלהים הוא וכמאמר הזוהר עליו דייקא וכו', וכיון שהדבר כן ממילא נסתמו פי כל המקטריגים וכל המסטינים מעמו ישראל, כי לא להם המשפט רק הדבר נוגע להבורא ברוך הוא ואז חיל ורעדה יאחזון לפתוח פיהם, כי אז יעשן אף ה', ויתחיל לשפוט אותם שאף שהם מלאכים קדושים לא יזכו בעיניו כמאמר הכתוב (איוב טו, טו) הן צבא השמים לא זכו בעיניו:

וזה כוונת הכתוב אל תבוא במשפט עמנו כי לא יצדק לפניך כל חי, עמנו דייקא, כי השם יתברך כביכול נידון גם כן עמנו, והיינו גם כן כי לא יצדק לפניך כל חי, היינו המלאכים הנקראים כל חי, כי בני אדם הם מורכבים מחיים ומיתה והמלאכים נקראים כל חי. וזה מאמר התנא ובטוב העולם נידון, רוצה לומר כשהשם יתברך רוצה להשפיע טוב על העולם נידון כביכול השם יתברך בעצמו עמהם אם ליתן להם השפעה זאת ויקבל השם יתברך תענוג ונחת מזה. ותיבת נידון לשון יחיד ולשון זכר קאי על השם יתברך, כי אליו נוגע הדבר ולכך כאשר השם יתברך רוצה להשפיע לנו רב טוב וברכות אינו מביט בנו אם אנו ראוים אם לאו חס ושלום, כי רצונו וחפצו להשפיע לנו ואין טעם ברצון, לא כן באומות העולם כשמשפיע להם מביט במעשיהם אם ראוין:

וזהו והותירך ה' אלהיך לטובה, דהיינו כשישפיע לך טובה וברכה יותיר אותך ואת מעשיך, כי לא יביט בך כלל לראות במעשיך ובזכיותך, רק ישפיע לך מחמת רצונו הטוב וזה לשון והותירך. ועל זה מסיים קרא ומפרש מחמת איזה דבר יעשה לך השם יתברך כן, על זה קאמר כי ישוב ה' לשוש עליך לטוב כאשר שש על אבותיך, דהיינו כדי שיקבל חדוה וגילה מחמת קבלתינו מאתו הטובה אמן:

או יבואר לשון והותירך, כלומר אפילו מה שיקבל טובות מאת השם יתברך טובות עולם הזה ולא ינוכה לנו מזה לעולם הבא, כי טובות העולם הזה מה שמשפיע עלינו יש לו כביכו"ל נחת וחדוה. וזו לשון והותירך, כלומר שלא ינוכה לך מזכיותיך יתר על שכרך וכל זכיותיך יותיר לך להעולם הבא, כי השם יתברך יש לו תענוג כשמשפיע עלינו טובה בעולם הזה וזו כי ישוב ה' לשוש עליך לטוב אמן: